

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΜΑΓΕΙΑ

Εκείνο που θα προσπαθήσω να κάνω απόψε θα είναι να εντάξω το θέμα *μαγεία* μέσα στις γενικότερες ψυχολογικές και θεολογικές του διαστάσεις, έτσι ώστε να προσπαθήσουμε ν' απαντήσουμε στο ερώτημα γιατί μπορεί να γίνεται τόσο αγαπητή η *μαγεία* σήμερα, και μάλιστα στους νέους ανθρώπους. Εδώ βέβαια υπάρχει μια πρώτη απάντηση που έχει να κάνει με τη *βιομηχανία του θεάματος*. Γνωρίζουμε και από άλλα παραδείγματα ότι ένα χαρακτηριστικό της βιομηχανίας του θεάματος σήμερα, όπως έχει διαμορφωθεί, είναι ότι μας έχει κάνει πια να πάψουμε ν' ανατριχιάζουμε.

Αποβλέπει σ' αυτό, το καλλιουργεί σκόπιμα. Στα δελτία ειδήσεων εναλλάσσεται το δυσάρεστο ή φρικιαστικό γεγονός με το ευχάριστο και ελαφρό έτσι ώστε να χάσουμε βαθμιαία την ικανότητα να αποστρεφόμεστε το φρικιαστικό, να χάσουμε τις αντιστάσεις μας. Κάθε τι που θα πιάσει στα χέρια της η βιομηχανία της μαζικής κουλτούρας έχει ως επακόλουθο ότι χάνει την τρομακτικότητά του. Αλλοιώνεται και δαμάζεται ταχύτατα. Αυτό, αν δεν αποβλέπει σε άλλους πιο πονηρούς σκοπούς που κρύβονται από πίσω, τουλάχιστον αποβλέπει στο να μετατρέψει το αντικείμενο αυτό σε εμπορικό μηχανισμό, σε κέρδος.

Το ίδιο λοιπόν συμβαίνει τώρα με τη *μαγεία*. Είναι και αυτό μία αιτία γι' αυτή τη διάδοση και την ελκυστικότητα της *μαγείας*. Ποιές είναι όμως οι υποκειμενικές αιτίες, δηλαδή μέσα στον καθένα από εμάς τους ανθρώπους, που καθιστούν το θέμα της *μαγείας* διαχρονικό πρόβλημα, και που μπορεί να το κάνουν και τόσο πολύ δημοφιλές υπό ορισμένες συνθήκες; Θα διακρίνω τα αίτια γι' αυτό το φαινόμενο σε θεολογικά και ψυχολογικά.

*

Οι θεολογικές ρίζες του γεγονότος ότι η *μαγεία* γίνεται δημοφιλής βρίσκονται στο γεγονός της *πτώσεως* του ανθρώπου. Η πτώση του ανθρώπου, σύμφωνα με τη διήγηση της Γενέσεως, δεν λαμβάνει χώρα στο πεδίο της γεύσης: «ας

φάμε και αυτόν τον καρπό, θα είναι πολύ γευστικός». Στην πραγματικότητα αποτελεί μία πτώση-υποχώρηση στον πειρασμό της δύναμης, για την ακρίβεια της παντοδυναμίας. Διότι ο πειρασμός τον οποίο ο διάβολος ψιθύρισε στους πρωτοπλάστους ήταν: «Θα γίνετε σαν το Θεό». Αυτό δεν ήταν κακό διότι ο Θεός γι' αυτό προόριζε τους ανθρώπους, να γίνουν σαν Αυτόν. Αλλά ο διάβολος υποβάλλει την ιδέα ότι δεν χρειάζεται κανείς ν' ακολουθήσει όλη αυτή τη διαδικασία που ο Θεός προτείνει, δηλαδή την υπακοή στο νόμο Του, αλλά μπορεί κανείς να φτάσει να γίνει σαν το Θεό παρακάμπτοντας, κόβοντας δρόμο.

Και εδώ έχουμε την πρώτη εμφάνιση στον άνθρωπο του πειρασμού της παντοδυναμίας. Είχε προηγηθεί η πτώση του διαβόλου, ο οποίος υπερηφανεύτηκε και επεθύμησε την παντοδυναμία του Θεού, αλλά στον άνθρωπο τώρα για πρώτη φορά εμφανίζεται. Και από τότε μόνιμη συνοδός του μεταπτωτικού ανθρώπου, όλων μας μόνιμος πειρασμός, είναι η δίψα της δύναμης. Θα έλεγε κανείς ότι πάρα πολλοί άλλοι πειρασμοί, πάρα πολλές άλλες πτώσεις πνευματικές υπακούουν στο νόμο της δύναμης και όχι σ' αυτό για το οποίο φαίνονται ότι αποβλέπουν. Δηλαδή και πολλά σαρκικά αμαρτήματα και η φιλαργυρία και άλλες πτώσεις υπακούουν στη δίψα για δύναμη. Από κάτω αυτό βρίσκεται ως αιτία.

Να έχουμε κατά νου πάντοτε ότι στον πειρασμό αυτό η δύναμη χαρακτηρίζεται από δύο στοιχεία: Το ένα είναι η εξουσία, να ασκείς εξουσία πάνω στους άλλους, και το άλλο είναι ο έλεγχος, να μπορείς να ελέγχεις εσύ την εξέλιξη των πραγμάτων. Ούτε η δίψα για δύναμη από μόνη της ήταν κακό αν είχαμε παραμείνει στην αντίληψη της δύναμης την οποία ο Θεός αποκαλύπτει μέσα στη διδασκαλία Του. Αλλά το κρίσιμο σημείο εδώ, και θα το βρούμε στη συνέχεια πάλι, είναι ότι έχει αλλάξει το περιεχόμενο της δύναμης, το νόημα της. Δεν είναι αυτό που ο Θεός είχε κατά νου όταν μιλούσε για δύναμη. Έτσι αλλοιώθηκε και η έννοια της δόξας. Άλλη είναι η έννοια της δόξας όπως την εννοεί ο Θεός και οι άγιοι και άλλη είναι η

έννοια της δόξας η κοσμική στην οποία υποκύπτουμε όσοι αγαπούμε τη δόξα.

Έτσι λοιπόν και η δύναμη, αναλαμβάνοντας το περιεχόμενο της εξουσίας και του ελέγχου, έχει φύγει πια απ' το θεολογικό της νόημα και έχει ανοίξει το δρόμο για συμμαχίες με τον διάβολο. Λέω συμμαχίες με τον διάβολο γιατί αυτό το γεγονός της πτώσης σημαδεύει τον άνθρωπο σε κάθε βήμα της ζωής του έκτοτε, με ποικίλες μορφές μέσα στην καθημερινότητα, οδηγώντας τον να διψάει για δύναμη, να επιθυμεί τη δύναμη, ανεξάρτητα ποιός του την παρέχει. Εδώ είναι το κρίσιμο θέμα.

Και αυτό αποτελεί ένα δεινό, μια συμφορά, στο οποίο υπέπεσε για αιώνες και η θεολογία του δυτικού χριστιανισμού. Δηλαδή, θα γνωρίζετε απ' τα διαβάσματά σας, ότι ο δυτικός χριστιανισμός, όπως ήταν οργανωμένος επί αιώνες στα μεσαιωνικά χρόνια και έκτοτε μέχρι την εποχή μας, υπέκυψε στον πειρασμό της δύναμης, της εξουσίας, του ελέγχου πάνω στους ανθρώπους, της πραγματικής καταδυνάστευσης των ανθρώπων, εν ονόματι του Θεού και αυτό ήταν μεγάλη διαστροφή. Αυτό δεν αφορά μόνο σε κάποιους που βρίσκονται μακριά, δηλαδή βρίσκονται στη δυτική Ευρώπη, και είναι άλλου δόγματος, δεν έχουν να κάνουν μ' εμάς. Πρέπει να το προσέξουμε πάρα πολύ αυτή την παγίδα διότι παρόμοια φαινόμενα, παρόμοια παθολογία, δηλαδή αναζήτηση δύναμης στο όνομα του Χριστού, εντός της Εκκλησίας, παρατηρούμε και στον τόπο μας. Δεν έχουμε οι ορθόδοξοι ανοσία σε τέτοιες πτώσεις.

Μια άλλη εκδοχή, μια άλλη παραλλαγή αυτής της διαστρέβλωσης είναι η δύναμη όταν χρησιμοποιείται για τη διόρθωση αδικίας. Και υπάρχουν μέσα στα έργα του Χάρι Πότερ για τον οποίο συζητούμε απόψε τέτοια χαρακτηριστικά. Να χρησιμοποιήσουμε τη δύναμη για να διορθώσουμε την αδικία που έχει γίνει. Ή για να εκδικηθούμε αλλά με την καλή έννοια, δήθεν. Να εκδικηθούμε για τα κακά που έπραξαν κάποιοι άλλοι. Αυτή είναι πραγματικά παγίδα. Και είναι παγίδα στην οποία δεν πέφτουν μόνο εκείνοι οι οποίοι θα

διαβάσουν τα βιβλία αυτά ή θα δουν τις ταινίες. Δεν περιορίστηκε αυτός ο κίνδυνος μόνο στις εποχές που η χριστιανική Εκκλησία έγινε καθεστώς, όπως στη Δύση, αλλά αποτελεί ένα διαχρονικό ανθρώπινο πειρασμό.

Αριστουργηματικά περιέγραψε όλη αυτή την κατάσταση ο Ντοστογιέφσκι. Παίρνει αφορμή από τον πειρασμό στον οποίο υπέβαλε ο διάβολος τον ίδιο τον Χριστό (μπορούμε να το βρούμε αυτό στο Ε' κεφάλαιο του κατά Ματθαίον ευαγγελίου) στην έρημο που πήγε ο Χριστός να προσευχηθεί και του είπε: «Εάν με προσκυνήσεις θα σου δώσω όλες τις βασιλείες του κόσμου». Ο Ντοστογιέφσκι με αφορμή αυτό το γεγονός βάζει στο στόμα του Ιβάν Καραμάζωφ έναν εκπληκτικό μονόλογο, το μονόλογο του μεγάλου ιεροεξεταστή, ο οποίος σε μια υποθετική σκηνή έχει τον Χριστό μπροστά του, στη μεσαιωνική Ισπανία, και του απαγγέλλει κατηγορία εκφράζοντας ουσιαστικά το διαχρονικό πειρασμό του ανθρώπου. Του λέει: «Έκανες λάθος, νόμισες ότι ήξερες τον άνθρωπο και του έδωσες ελευθερία και δεν κατάλαβες ότι ο άνθρωπος ψάχνει εναγωνίως να δώσει την ελευθερία του σε κάποιον. Εμείς όμως αλλάξαμε και διορθώσαμε το έργο σου. Διορθώσαμε τα λάθη σου», λέει στο Χριστό.

Να η δίψα για δύναμη μεταμφιεσμένη δήθεν χριστιανικά. Γιατί τα λέω αυτά ενώ δεν έχουν σχέση με τη μαγεία; Για να καταλάβουμε ότι η έλξη της μαγείας οφείλεται σε μία περιρρέουσα ατμόσφαιρα η οποία έχει πάψει εδώ και αιώνες να είναι χριστιανική πια. Διότι αν η περιρρέουσα ατμόσφαιρα της κοινωνίας μας είχε διατηρήσει τα χριστιανικά κριτήρια, τα ευαγγελικά κριτήρια για τη δύναμη, δε θα ασκούσε η μαγεία τόση έλξη. Δεν μπορούμε να καταλάβουμε τα φαινόμενα αυτά αποκομμένα από το ευρύτερο πλαίσιο. Αν δεν το δούμε έτσι θα απορήσουμε και θα πούμε ότι βρέθηκαν κάποιοι ανισόρροποι και έγραψαν φρικιαστικά πράγματα και τί έχουν πάθει αυτά τα νέα παιδιά και τα διαβάζουν ή τα βλέπουν σε ταινίες; Μα δεν τα απωθεί τίποτε απ' αυτά που αηδιάζουν εμάς;

Θα αδυνατούμε να καταλάβουμε αυτό το φαινόμενο αν το αποσυνδέσουμε από την πολιτιστική ατμόσφαιρα που εδώ και

αιώνες κυριαρχεί στην Ευρώπη. Και δεν αποτελεί η χώρα μας εξαίρεση σ' αυτό διότι τα δάνεια πλέον και οι επιδράσεις είναι πάρα πολλά. Όλο δηλαδή το παραμύθι περί διακρίσεως καλής μαγείας και κακής μαγείας έχει από πίσω αυτό το θεολογικό πρόβλημα, ότι έχει αλλοιωθεί η έννοια της δύναμης ενώ ταυτόχρονα ο άνθρωπος συνεχίζει ν' αναζητά την παντοδυναμία. Αυτά τα δύο μαζί αποτελούν το εκρηκτικό μείγμα: να ζητάει ο άνθρωπος την παντοδυναμία διαρκώς και ταυτόχρονα να έχει χάσει η δύναμη το θεολογικό της νόημα.

Αντιλαμβανόμαστε ότι όλα τα παραπάνω αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για την παιδική και την εφηβική ηλικία, στις οποίες η δίψα για δύναμη είναι αυξημένη για λόγους αναπτυξιακούς. Τα παιδιά και οι έφηβοι βρίσκονται σε μεγαλύτερο βαθμό υπό την επιρροή των φαντασιώσεων τους, και αν αυτές δεν τύχουν ορθών χειρισμών από τους γονείς και την ευρύτερη κοινωνία θα έχουν την τάση να επεκταθούν απειλητικά στην ενήλικη ζωή καταλαμβάνοντας χώρο ο οποίος προορίζεται για την ώριμη ηθική ανάπτυξη.

*

Εκτός από τις θεολογικές ρίζες υπάρχουν και ψυχολογικές αιτίες για το γεγονός ότι η μαγεία γίνεται δημοφιλής. Για να το καταλάβουμε αυτό πρέπει ν' ανατρέξουμε στις πρώτες στιγμές της ζωής του ανθρώπου, του βρέφους. Το βρέφος στο ξεκίνημα της ζωής του αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο με τη μητέρα και αυτό το οποίο αισθάνεται το βρέφος σ' αυτό το ξεκίνημα της ζωής του, πριν αποκτήσει ένα δικό του αίσθημα ταυτότητας, πριν ξεχωρίσει δηλαδή από τη μητέρα, είναι αυτό που αποκαλούμε στην ψυχολογική γλώσσα *συγκύτιο* δηλαδή ότι αποτελεί ένα κύτταρο με τη μητέρα, ένα πράγμα. Αυτό δημιουργεί στο βρέφος στιγμές ευδαιμονίας, απέραντης ασφάλειας, απόλαυσης, πραγματικά μακαριότητας και αισθήματος παντοδυναμίας.

Όμως αυτό κρατάει για λίγο καιρό, για λίγους μήνες. Το βρέφος μεγαλώνει και σιγά σιγά πρέπει ν' ανεξαρτητοποιηθεί απ' τη μητέρα. Επέρχεται διαχωρισμός των δύο. Έχουμε δύο πρόσωπα πια όχι μόνο σωματικά, αλλά και ψυχολογικά έχουν

διαφορετικό πρόσωπο. Έκτοτε, μετά την ανεξαρτησία αυτή του βρέφους παραμένει στο ασυνείδητο του ανθρώπου η δίψα και η νοσταλγία αυτής της πρώτης αρχικής ευδαιμονίας και παντοδυναμίας. Και το τί θα απογίνει αυτή η δίψα στη συνέχεια εξαρτάται από τις μετέπειτα συνθήκες της ζωής.

Αν δηλαδή η διάλυση της αρχικής παντοδυναμίας θα γίνει σταδιακά και ομαλά τότε έχουμε την καλή περίπτωση όπου η δίψα γι' αυτή την απόλυτη κατάσταση μετατίθεται και μεταφέρεται στη δίψα του ανθρώπου για ιδανικά, ότι μπορεί να θέσει ιδανικά και στόχους για το μέλλον, μεταφέρεται στο χώρο της ηθικής, όπου ο άνθρωπος αποβλέπει σε κάτι καλύτερο που θέλει να γίνει, και φυσικά μεταφέρεται και στο χώρο της πίστης και της θρησκευτικότητας. Στην κακή περίπτωση, αν δηλαδή η διάλυση αυτής της πρώτης παντοδύναμης εμπειρίας γίνει ή πάρα πολύ νωρίς, τραυματικά, ή πάρα πολύ αργά, τότε μπορεί να παραμείνουν περισσότερα ή λιγότερα κατάλοιπα αναζήτησης αυτής της παντοδυναμίας σε λάθος πόρτες.

Από αυτό το φαινόμενο πηγάζουν οι προσωπικότητες παιδιών και νέων και ενηλίκων που αργότερα αποκτούν ναρκισσιστικά χαρακτηριστικά. Δηλαδή είναι οι άνθρωποι οι οποίοι συμπεριφέρονται «με το έτσι θέλω», σαν να ήταν μάγοι χωρίς να κάνουν μαγικά. Αλλά έχουν έντονα εγωκεντρικά χαρακτηριστικά στην προσωπικότητά τους. «Αυτό θέλω, τώρα το θέλω. Ο άλλος είναι μέσο για να πετύχω αυτό που θέλω».

Μια παρόμοια προβληματική εκδοχή είναι και οι τοξικές ουσίες. Το γεγονός ότι κάποιες από αυτές δημιουργούν ψευδαισθήσεις έχει πολλά κοινά με τη μαγική εμπειρία. Χρήστες που περιγράφουν «ταξίδια», όπως τα ονομάζουν, μιλούν για εμπειρία ανάλογη της μαγείας υπό την έννοια ότι αισθάνονται να καταργούνται οι φυσικοί νόμοι. Γ' αυτό και η σχέση τους με την ουσία είναι σχέση πολύ μεγάλης «αγάπης», καμμιά φορά και μητρικής εξάρτησης.

Άλλες φορές βλέπουμε τον προβληματικό αυτό δρόμο σε ανθρώπους οι οποίοι χτυπούν την πόρτα αιρέσεων και σεκτών, οι οποίες υπόσχονται το ιδεώδες της δύναμης. Μπορεί να μην περιέχουν μαγεία ως πρακτική, ίσως να μην περιέχουν

αποκρυφιστικές πρακτικές, αλλά το περιεχόμενο της διδαχής τους είναι η όποια «συμπαντική» δύναμη, οπότε έλκουν ανθρώπους οι οποίοι έχουν ανάγκη από την αίσθηση της παντοδυναμίας. Ή κάποιοι άλλοι πηγαίνουν στους πεντηκοστιανούς όπου νομίζουν ότι δήθεν πήραν τη χάρη του Αγίου Πνεύματος επειδή αισθάνονται κάποιες αλλόκοτες εμπειρίες.

Θα έλεγα ακόμη, επειδή θέλω να αντιμετωπίζω έντιμα τα ζητήματα, πως υπάρχει και μια μερίδα ανθρώπων που αναζητούν την παντοδυναμία μέσα στην Εκκλησία. Αυτό περιλαμβάνει εκείνους που καταλήγουν στη θρησκοληψία και έτσι αναπτύσσουν μαγική σκέψη: «αν κάνω αυτό θα γίνει εκείνο», «αν σκέφτηκα έτσι ο Θεός θα αντιδράσει έτσι». Με άλλα λόγια, ο θρησκόληπτος άνθρωπος ασκεί μαγεία εντός της Εκκλησίας. Επίσης περιλαμβάνει και εκείνους που δεν είναι μεν θρησκόληπτοι, ίσως να έχουν και μόρφωση, αλλά έχουν ενδώσει στον πειρασμό της ψυχολογικής πνευματικότητας, όπως θα τη λέγαμε. Είναι οι άνθρωποι που βρίσκονται στην Εκκλησία για τον ίδιο λόγο και για το ίδιο κίνητρο που άλλοι βρίσκονται στη μαγεία.

Τι εννοώ με αυτά; Εννοώ ότι μια υπολογίσιμη μερίδα χριστιανών, ενδεχομένως και αγωνιστών, βρίσκεται μέσα στην Εκκλησία με το όραμα μιας κοσμικής δύναμης, όχι κατ' ανάγκη στην άσκηση εξουσίας αλλά στο φαντασιακό επίπεδο. Αυτό είναι που ονομάζουμε ψυχολογική πνευματικότητα. Εδώ το ιδεώδες δεν είναι η αγάπη, δηλαδή δεν είμαι στην Εκκλησία για να μάθω να αγαπώ τον Θεό και τους αδελφούς μου και να είμαι ενωμένος με αυτούς, αλλά για να αποκτήσω έκτακτα γνωρίσματα, υπερφυσικά. Η έμφαση εδώ βρίσκεται στο υπερφυσικό και στη δύναμη που αυτό εμπεριέχει, όπως αντίστοιχα ο θρησκόληπτος δίνει την έμφαση στο θαύμα. Αν δεν δει θαύμα ή σημάδι χάνει το ενδιαφέρον για την πίστη του.

Αυτός που αναζητά ψυχολογική πνευματικότητα βρίσκεται στην Εκκλησία για να νοιώσει δυνατός· ενδέχεται να κάνει σκληρή άσκηση αλλά την κάνει για να πάρει υπερφυσικά χαρίσματα, τό κίνητρο του είναι εντελώς κοσμικό. Πρόκειται

για το ίδιο κίνητρο με εκείνου που βρίσκεται σε αιρέσεις και μαγεία. Δηλαδή οι άνθρωποι αυτοί έχουν ανατρέψει τη φυσιολογική σειρά των πραγμάτων. Έβαλαν πρώτα τα χαρίσματα, δηλαδή το στόχο να αισθανθούν δυνατοί, το όραμα του υπερανθρώπου, και κατόπιν έκαμαν την Εκκλησία μέσο γι' αυτό τον σκοπό. Αυτό είναι φυσικά αντιχριστιανικό. Φοβάμαι ότι για μια υπολογίσιμη μερίδα ανθρώπων που νοιώθουν ότι πιστεύουν στο Θεό, η πίστη τους αυτή δεν είναι παρά μια χριστιανική μαγεία. Έχουν στο ασυνείδητο τους την εικόνα κάποιου θεού (μην ξενιστήτε από αυτό που θα πω) ο οποίος έχει τις ιδιότητες του διαβόλου μόνο που είναι καλός. Αυτοί οι «χριστιανοί» θεωρούν πως υπάρχουν δύο θεοί ισοδύναμοι, ο «Θεός» και ο διάβολος. Αυτό αποτελεί κατάλοιπο της θρησκευτικότητας του Μεσαίωνα (και πιο παλιά των Γνωστικών) που τρόμαξε πολύ με τον διάβολο και τον αναβίβασε σχεδόν στο επίπεδο του Θεού, χωρίς ποτέ βέβαια να το ομολογήσει ως επίσημη διδασκαλία.

Κατ' αυτούς απουσιάζει η συνεργία Θεού και ανθρώπου. Η πνευματική ζωή δεν είναι συνεργία αλλά μια υπακοή φόβου σε ένα Θεό που είναι δυνάστης και κάνει ό,τι θέλει. Το υπερφυσικό σε αυτή την περίπτωση γίνεται αυτοσκοπός, γι' αυτό το ονόμασα θρησκευτική μαγεία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα από τις Πράξεις αναφέρεται του μάγου Σίμωνα ο οποίος προσπάθησε να δωροδοκήσει τους Αποστόλους για να του δώσουν την ικανότητα να κάνει παρόμοια θαύματα! Είναι διαχρονικός πειρασμός του ανθρώπου αυτός.

Συμπερασματικά, η μαγεία είναι κατά βάθος μια κίνηση ατομικής μεταφυσικής σε ναρκισσιστική βάση. Δηλαδή μιας μεταφυσικής η οποία υπακούει στο ανεξέλεγκτο παντοδύναμο ατομικό θέλημα. Από ψυχολογικής πλευράς κοιτώντας την, η μαγεία χαρακτηρίζεται από ιδεώδη μη ρεαλιστικά. Επιθυμεί ατομικούς στόχους παρακάμπτοντας τη συνάντηση με το πρόσωπο του άλλου. Για τον λόγο αυτό αποτελεί σημάδι σοβαρής ανωριμότητας η ενασχόληση με τη μαγεία. Σημάδι αδυναμίας του νέου ανθρώπου να διακρίνει ανάμεσα σε ρεαλιστικά ιδανικά που μπορεί να επιτύχει, και σε εκείνα για

τα οποία ζητά υπερφυσικές ικανότητες επειδή δεν μπορεί να επιτύχει ή επειδή είναι απρόθυμος να καταβάλει το τίμημα της διαπροσωπικής σχέσης. Η προσφυγή στη μαγεία δείχνει αναπτυξιακό έλλειμμα. Είναι πάντα ο εύκολος δρόμος για να φτάσεις κάπου. Για τον λόγο αυτό χρειάζεται επειγόντως ως Εκκλησία να ορίσουμε αυτό το «κάπου», το πού θέλουμε να φτάσουμε. Διότι και με τη μαγεία φτάνεις κάπου αν δώσεις δικαιώματα στον διάβολο.

*

Έτσι και ο στόχος μας νομίζω ότι πρέπει να είναι διπλός. Από ψυχολογικής πλευράς θα χρειαστεί να προαγάγουμε την ωριμότητα των παιδιών μας, δηλαδή να τα ενδυναμώσουμε να αντέχουν την πραγματικότητα και να μην καταφεύγουν στη φαντασία. Φυσικά χρειάζεται στο παιδί και η κατάλληλη δόση φαντασίας που μπορεί να είναι και δημιουργική. Εννοώ ότι χρειάζεται να τονώσουμε την υγιά αυτοεκτίμηση των παιδιών μας διότι παιδιά που ερωτοτροπούν με τη μαγεία για να επιτύχουν στόχους τους ίσως έχουν πρόβλημα με την αυτοεκτίμηση τους. (Μην παραξενεύεστε που προηγουμένως μίλησα για ναρκισσισμό. Ο ναρκισσιστής κατά βάθος είναι πολύ ευάλωτος στην αυτοεκτίμηση του και προσφεύγει στο ναρκισσισμό αμυντικά). Άνθρωποι χωρίς αυτοεκτίμηση αλλά με ισχυρές επιθυμίες ενδέχεται να συμμαχήσουν και με τον διάβολο προκειμένου να καταφέρουν κάτι. Και η σωστή αυτοεκτίμηση φυσικά δεν είναι εγωκεντρικότητα, αλλά αυτό είναι ένα άλλο θέμα που δεν προλαβαίνουμε να το θίξουμε τώρα.

Από θεολογικής και πνευματικής πλευράς τι θα έπρεπε να κάνουμε, πέρα από την ορθή κατήχηση εννοείται, την οποία δεν είμαι και πολύ βέβαιος ότι διαθέτουμε; Ομολογώ ότι δεν θεωρώ αυτονόητο ότι εμείς οι μεγάλοι διαθέτουμε ορθή αντίληψη περί Θεού και ορθή σχέση μαζί του, έτσι ώστε να αποφύγουμε τους υφάλους της ψυχολογικής πνευματικότητας. Για παράδειγμα έχουμε όλοι όσοι είμαστε εδώ απόψε αντιληφθεί την θεολογική έννοια περί δύναμης ή περί διαβόλου; Επιτρέψτε μου να αμφιβάλλω.

Η δύναμη, με τη θεολογική της σημασία, δεν είναι ούτε εξουσία ούτε έλεγχος στον άλλο, όπως ενδέχεται να νομίζουμε αφού είμαστε παιδιά της εποχής μας. Είναι απλά η αγάπη, η ταπεινή αγάπη, αυτή που μνημονεύει ο γέροντας Ζωσιμάς στον Ντοστογιέφσκι. Αυτή δεν είναι αδυναμία ή χλιαρή άνευρη στάση, όπως νομίζει ο κόσμος. Είναι η στάση της οποίας ο ίδιος ο Χριστός έδειξε τον δυναμισμό της όταν γονάτισε να πλύνει τα πόδια των μαθητών Του ή όταν άπλωσε τα χέρια Του στον Σταυρό για να τα καρφώσουν. Αυτό το όραμα της δύναμης δεν είναι αυτονόητο ότι το διαθέτουμε, ούτε καν διανοητικά, ως πληροφορία. Άρα προκύπτει το ερώτημα πώς θα το περάσουμε στα νέα παιδιά όταν εμείς δεν το έχουμε συλλάβει.

Επίσης δεν είναι αυτονόητο ότι έχουμε ξεκαθαρίσει ως χριστιανοί την έννοια του θαύματος. Θαύμα είναι για τους περισσότερους η ανατροπή των φυσικών νόμων. Αλλά τέτοιες ανατροπές κάνει και ο διάβολος. Το θαύμα ονομάζεται σημείο, δηλαδή σημάδι. Είναι σημάδι της Βασιλείας του Θεού που έρχεται και την προγευόμαστε. Μας πληροφορεί ποια θα είναι η κατάσταση στη Βασιλεία του Θεού. Θα είναι ένας κόσμος θαυματοποιών και ταχυδακτυλουργών; Όχι βέβαια. Το νόημα της Βασιλείας του Θεού θα είναι η αγάπη, η μόνη εσχατολογική αρετή.

Ζούμε σε εποχή εκτεταμένης σύγχυσης που εκλαμβάνει το ψέμα γι' αλήθεια. Ταυτόχρονα πρόκειται και για μια εποχή σκηνοθεσίας. Αυτό που έχει τη δυνατότητα να παρουσιαστεί κατάλληλα συσκευασμένο κερδίζει τη μάχη των εντυπώσεων, και δεν εξαιρείται από αυτό και η μαγεία. Η σκηνοθεσία φτάνει ακόμη και στο σημείο να αφαιρεί από τον διάβολο όλα εκείνα τα απαίσια χαρακτηριστικά που οι άνθρωποι ανά τους αιώνες του απέδιδαν. Τώρα, στο μεταμοντέρνο τοπίο, μπορεί να βιώνεται μη απειλητικός, μη κακός, παιγνιώδης, έως και χαριτωμένος. Πάλι στους «Αδελφούς Καραμάζοφ» ο Ντοστογιέφσκι συνέλαβε με προφητική οξυδέρκεια την εικόνα του διαβόλου ως ενός αξιοπρεπούς κυρίου με τον οποίο κάποιος από τους ήρωες κάνει ένα ήρεμο διάλογο.

Σε μιά τέτοια κατάσταση εύκολα κάποιος μπορεί να νομίσει τη λαμαρίνα για χρυσάφι και το βότσαλο για διαμάντι. Ήδη από παλιά οι Πατέρες της Εκκλησίας μάς είχαν προειδοποιήσει να είμαστε δύσπιστοι όταν ακούμε για υπερφυσικά σημεία για να μην πλανηθούμε. Χρειάζεται να γίνονται α) στο όνομα του Ιησού Χριστού (τον Οποίο να ομολογούν ρητά ως θεάνθρωπο), β) να παραπέμπουν στη μετάνοια και στην Εκκλησία, και γ) να αποτελούν πράξεις ταπεινής αγάπης και όχι επίδειξης.

Όπως γράφει και στο βίο του οσίου Παχωμίου, «αν δεις άνθρωπο που ζει με αγνότητα και ταπεινοφροσύνη, ελεήμονα, πρᾶο, συμπονετικό, που αγαπά τον Θεό και τον άνθρωπο, με όλες τις αρετές συγκεντρωμένες, ω τι όραμα έχεις δει! Τον ίδιο τον αόρατο Θεό αξιώθηκες να δεις πάνω στο ναό Του και την εικόνα Του». Αυτό είναι το όντως θαύμα και η κορύφωση της δύναμης. Όταν η καρδιά του ανθρώπου γίνεται κατοικητήριο του Θεού σαρκώνοντας τον Χριστό ξανά.

Αντιλαμβάνεστε ότι μια τέτοιου είδους θωράκιση απέναντι στη μαγεία απαιτεί ένα άλλο πολιτιστικό και εκκλησιαστικό κλίμα. Αν δεν μπορούμε να αλλάξουμε την κοινωνία ολόκληρη και τον νεοελληνικό πολιτισμό, τουλάχιστον είμαστε υποχρεωμένοι να αλλάξουμε τη νοοτροπία που υπάρχει μέσα στο Σώμα του Χριστού, αρχίζοντας από τον εαυτό μας. Τότε θα έχουμε εξαλείψει ή έστω περιορίσει τις συνθήκες εκείνες που κάνουν ελκυστική τη μαγεία στα παιδιά μας. Τότε μια τέτοια Εκκλησία μπορεί να αποτελέσει πραγματική ζύμη, για να πείθει τους ανθρώπους όχι μόνο με επιχειρήματα και αντιαρετική στρατηγική τα οποία βέβαια πάντοτε χρειάζονται, αλλά με το τι είναι και τι κάνει η ίδια η Εκκλησία με τη φύση της. Σας ευχαριστώ.